

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΤΑΛΗΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΟΛΟΓΟΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ - ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ

Υπό Κ. Ι. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ

«... δαίμονες εὐρέας ἐλπίδας ἐπέχεον».

Ὁ Γεώργιος Καρτάλης (1908-1957) ἐγεννήθη ἐν μέσῳ ἀφθονίας ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀνθρωπίνης στοργῆς. Εἶχε πάσας τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ζήσιν πανευτυχῆς ὡς ιδιώτης. Ἐγεννήθη ὅμως καὶ μετὰ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, αἵτινες ὑπαγορεύουν τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀτομικῆς ἀπλῶς εὐτυχίας. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον προικισμένος μετὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ ἠθικὰ προτερήματα, ἣ ὑπαρξίς τῶν ὁποίων δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον ζωὴν μικροπρεπῆ. Καὶ περιεφρόνησεν ἀληθῶς τὴν ἀτομικὴν εὐτυχιάν του καὶ ἠνάλωσεν ἀφειδῶς τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν μιᾶς ὑπερατομικῆς ἀποστολῆς.

Ἡ καταπληκτικὴ εὐμάθεια τοῦ Γεωργίου Καρτάλη, ἡ ἀπαστρέπτουσα μνήμη του, ἡ ὀξυτάτη καὶ στερεωτάτη εὐθυκρισία του, ἡ μεγαλοψυχία του, ὁ γοητευτικὸς λόγος του, ἡ εὐψυχία του καὶ ἡ σωφροσύνη του, ἡ πραότης του καὶ ἡ συγγνωμονικότης του, ἡ ἀπέραντος καλωσύνη του, τὸ ἀνιδιοτελὲς πάθος του διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ διὰ πᾶσαν δημιουργικὴν προσπάθειαν, τέλος, ἡ παροιμιώδης ἀταραξία του ἐνώπιον τῶν ἄλλων, συνυπάρχουσα μετὰ παιδικὴν εὐσυγκινησίαν κατὰ μόναν, καὶ πάντα ταῦτα ἐνισχυμένα καὶ ἐπεξεργασμένα μετὰ φιλομάθειαν καὶ πολυμάθειαν εἰς βαθμὸν ὑψηλῆς ἐπιστημοσύνης, μοναδικὴν διὰ σύγχρονον πολιτικόν, ἀπήρτιζον μιᾶν προσωπικότητα συναρπαστικοῦ μεγαλείου, προωρισμένην ἀπὸ τὸ σχῆμα καὶ τὸν δυναμισμὸν τῆς νὰ προσφέρῃ ἀνεκτιμῆτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ἥτις ἠτύχησε νὰ ἔχη αὐτὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς.

Ὁ Γεώργιος Καρτάλης δὲν εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ διαφημισθῆ, νὰ γνωστοποιῆ καὶ εὐρέως τὰς προθέσεις του καὶ τὰ ἔργα του. Ἐπρωτίμα, ἐξ ἄλλου, τὰς ἀοράτους ἀποτελεσματικὰς ἐνεργείας, τὰς σωστικὰς διὰ τὴν χώραν ἣ καὶ δι' ὠρισμένην ἀπλῶς ὁμάδα διωκομένων ἢ ὀπωσδήποτε ἀδικουμένων πολιτῶν. Οὕτω, οὐδέποτε ἴσως ἡ ἱστορία θὰ ἀναγράψῃ τὸ ἔργον του, καὶ ὡς σχεδιασμὸν καὶ ὡς πραγμάτων, εἰς ὅλην τὴν συγκινητικῶς μεγαλειώδη ἔκτασιν του. Ὅσαι πράξεις του ἐγένοντο ἐπισήμως ἀπὸ τῶν δημοσίων θέ-

σεών του έχουν αυτομάτως σημειωθῆ διὰ τὴν Ἱστορίαν. Καὶ εἶναι ἴσως εὐρύτερον γνωστόν, ἐκ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς κυβερνητικῆς δράσεώς του, ὅτι αὐτὸς πρὸ πενταετίας ἐξυγίανε τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, ὅτι αὐτὸς κυρίως ἐπέτυχε τὴν ἐπάνοδον τῆς χώρας εἰς τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ τῶν φυλακῶν, ὡς καὶ τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τὸ φράσχανον τῆς θανατώσεως χιλιάδων ἐντίμων πολιτῶν. Ἀποτελεῖ ὅμως ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἐπίσης, ὅτι πέραν τούτων, ὅπισθεν ὄλων σχεδὸν τῶν ἐποικοδομητικῶν διὰ τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας πρωτοβουλιῶν τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας, εὐρίσκετο ἐμπνεύστρια ἢ εὐρετικὴ διάνοια καὶ ἡ ἀνιδιοτελεῆς βούλησις τοῦ Γεωργίου Καρτάλη. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ μοναδικὸς μοχλὸς, ὅστις ἐκίνητοποίησε συνθετικῶς τὰς δυνάμεις τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς, τὰς πλέον ἀπεχούσας ἀλλήλων.

Ἡ ὥρα δὲν εἶναι διὰ τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ συντελεσθέντος ἔργου του. Δεσπόζει ἐπὶ τῆς ὥρας ὁ ἠθικὸς ὄγκος τῆς ἐκλιπούσης προσωπικότητος, τὸ ἔξοχον μέγεθος τῆς ματαιωθείσης δημιουργίας.

Ἀπετέλει ἀπίθανον παρουσίαν ἐν μέσῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀπὸ ἐτῶν γραικυλισμοῦ ἢ ἠθικῆ φυσιογνωμίας του. Διετήρησε τὸ ὑψηλὸν φρόνημα, τὸ οἰκεῖον ἄλλων ἐποχῶν, τὴν ἀνένδοτον ἐντιμότητα καὶ τὴν ἀκαμπτὸν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀκεραίου ἀνθρώπου. Καὶ εἶχε πολλάκις τὴν εὐκαιρίαν, νὰ διδάξῃ τοὺς ἰσχυροὺς ἰδίᾳ ξένους, τί εἶναι ἐντιμότης καὶ ἀξιοπρέπεια. Καὶ ἀπετέλει, ἐξ ἄλλου, ὀλόκληρος ἡ διαδρομὴ τῆς ζωῆς του μίαν διαδοχὴν τροπαίων ἠθικῶν. Ἐγεννήθη εὐπατριδῆς μὲ παρότρυνσιν ἐκ τῶν πραγμάτων εἰς μίαν ἀμέριμον ζωὴν ἐπικουρείου καὶ εἰς ἰδεολογίαν κοινωνικῶς συντηρητικὴν. Καὶ αὐτοδιεπλάσθη εἰς πανεπιστήμονα σοφόν, ἀγρυπνον διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης, καὶ εἰς ρέκτην πολιτικόν, ταυτισμένον μὲ τὸ ἰδεῶδες τῆς δημοκρατίας καὶ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Ἐὰν ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀλγεβρικὸν ἄθροισμα πραγματώσεων καὶ ματαιώσεων, τὸ ἱστορικὸν μέγεθος Γεώργιος Καρτάλης βαρύνει σήμερον τεραστίως ἐπὶ τοῦ σκέλους τῶν ματαιώσεων. Τοῦτο οὐδαμῶς σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι μέγα διὰ τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν, τῶν δεκαπέντε ἰδίᾳ τελευταίων ἐτῶν, ὅ,τι ἐπραγματώσεν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὁ Γεώργιος Καρτάλης. Ἐφυγεν ὅμως ἀπὸ τὴν ζωὴν, καθ' ἣν στιγμὴν ἦτο πανέτοιμος καὶ ἦτο πολῦτιμος ὅσον ποτέ, διὰ τὴν τροπὴν τῆς χώρας εἰς πολιτικὴν στερεάν διὰ τὴν ἱστορικὴν τῆς ὑπόστασιν, δημιουργικὴν διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς, ἀφιερωμένην εἰς τὴν χειραφέτησιν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ τῆς.

Καὶ εἶχε πράγματι ὁ Γεώργιος Καρτάλης ἐτοιμάσιαν μοναδικὴν διὰ τὸ μέγα ἔργον. Εἶχε συνάμα καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν πρακτικὴν διορατικότητα, καὶ τὴν θεωρητικὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἐμπειρικὴν γνῶσιν, περὶ τὰ πράγματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἦτο συνάμα καὶ πολιτειολόγος καὶ οἰκονομολόγος καὶ ψυχολόγος καὶ μαθηματικός. Εἶχε καὶ τὸ σθένος ὥστε

ν' αποφασίζη και τὸ κῦρος νὰ ἐπιβάλλη, τὴν ἱκανότητα νὰ συλλαμβάνη και τὴν δεξιότητα νὰ παρουσιάζη τὴν ὀρθὴν λύσιν. Ἔτη πολλά, μεστὰ οὐσιαστικῆς ἐργασίας, εἶχον προηγηθῆ, διὰ νὰ πλασθῆ μία τοιαύτη πολυεδρική προσωπικότης, σύνθετος και ἐνιαία, ἐνσαρκώνουσα τὴν ἀληθινὴν πολιτικὴν, τὴν «ἀρχιτεκτονικωτάτην πασῶν».

Ἡ ἑλληνικὴ πολιτικὴ ζωὴ, τῶν τελευταίων ἰδίᾳ ἐτῶν, φθίνει και ἐξοντώνει τοὺς ἐπιλέκτους ἀνθρώπους, τοὺς πολυτίμους διὰ τὴν προκοπὴν τοῦ ἔθνους. Ἡθικὴ εὐαισθησία, εὐσυνειδησία, καρτερία, γενναιοδωρία και ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνα χαρίσματα διὰ πολιτικῶν ἀνδρᾶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Καὶ ὁ Γεώργιος Καρτάλης εἶχε κατ' ἐξοχὴν τὰ ἠθικὰ ταῦτα χαρίσματα.

Και ὑπέστη ὡς ἐξ αὐτῶν ὅλως ἔντονον τὴν φθαρτικὴν τριβὴν τῆς ἐπιπολαζούσης γύρω του ἀθλιότητος. Παρέμεινε ὅμως ἀσάλευτος μέχρι τέλους ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ καθήκοντος, ἀκλόνητος και ἀπὸ τὰς πικρίας ἐκ τῆς ἀγνωμοσύνης πολλάκις και ἐξ ἄλλων εὐτελειῶν ἀπέναντί του, ἀπτότητος και ἀπὸ τὰς συχνὰς προειδοποιήσεις τῆς φθειρομένης υγείας του. Ἐκράτησε τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ὑπηγόρευεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀποστολὴ του, «μέχρις ἐσχάτων». Ἐστάθη μὲ τὸ φρόνημα, τὰ δραματικῶς ὑψηλόν, ἐνὸς ἥρωος τῶν Θερμοπυλῶν. Καὶ ὑπέμεινε ἀτάραχος, μὲ προκλητικὴν σχεδὸν ἡρεμίαν, τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ θανάτου. Καὶ ἦλθεν ὁ θάνατος πρόωρος, ἀδυσώπητος διὰ τὸν ἀκκαμπτον ἥρωα, τὸν ἐσχατον «εὐγενῆ» τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς.

Ἀνηρπάγη ὁ ἔξοχος ἀνὴρ, πρὶν φθάσῃ τὸ ἡμισυ τοῦ αἰῶνος ἡ ζωὴ του. Ἀνηρπάγη ἐξ ἄλλου, μὲ στιγμιαίαν χειρονομίαν τοῦ θανάτου, ἀνεπαίσθητον σχεδόν, ὅπως οἱ λίαν πεφιλημένοι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔχασεν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος μεγαλοπράγματα ἐμπνευσμένον προστάτην. Καὶ ἔχασεν ἡ Ἑλλὰς τὴν μεγαλύτεραν ἐλπίδα της διὰ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν, ἀξίαν τῆς ἱστορίας της.